

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Gabriela Pátková

III. ročník

Výtvarná tvorba a výchova ke zdraví

Fotografie

Artefakty slepých ramen

Olomouc 2018

Vedoucí práce: Ing. Petr Zatloukal

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne 18. 4. 2018

.....

Poděkování

Děkuji Ing. Petru Zatloukalovi za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad, přínosné konzultace i za umožnění zpracovat právě tohle téma.

Obsah

Úvod	5
1. Krajinářská fotografie	6
1.1 Historie zobrazování krajiny	6
1.2 Historie krajiny ve fotografii	8
1.3 Fotografové krajiny v českých zemích.....	10
1.4 Moderní fotografie	11
1.5 Krajinářská fotografie od 2. poloviny 20. století po současnost	14
1.6 Abstraktní a smyšlené krajiny	15
1.7 Imaginární krajina	16
1.8 Land Art	16
1.9 Lidská krajina	17
1.10 Romantická krajina	17
2. Krajina Napajedel	18
2.1 Slepá ramena	18
2.2 Napajedla, krajina mého domova.....	19
3. Využití v pedagogické praxi	20
Závěr	21
Seznam použité literatury	22
Seznam obrázků.....	23
Seznam příloh	24
Příloha: Fotografie – Artefakty slepých ramen	24

Úvod

Když jsem se rozhodovala o tématu své bakalářské práce, fotografie pro mne byla jasná volba. Obtížnější však bylo zvolit si námět, kterým se budu ve fotografii zabývat a co budu fotografovat. Fotografie je úžasná věc, díky které můžeme zaznamenávat současnost. Přesto, že čas stále běží, fotografie zůstávají a my si díky nim můžeme připomenout nějakou dávnou vzpomínku. Tak, jak se mnoho fotografů vrací do svého rodiště, i já jsem se rozhodla vrátit zpátky do svého rodného města. Při fotografování jsem se nejprve zaměřila na krajinu jako celek, ale nakonec jsem objevila kouzlo slepých ramen, a tak jsem zvolila téma své bakalářské práce Artefakty slepých ramen.

Práce je rozdělena do dvou částí, z nichž ta první obsahuje teoretickou část a druhá je část praktická. V první, teoretické části, jsem se zaměřila na vývoj krajinářské fotografie od prvních zachycení krajin až po současnost. Zabývám se krajinou a především krajináři jak v českých zemích, tak i v cizině. Píšu také o tom, že krajina nemusí být pouze realistická. Za krajinu považujeme například abstraktní krajinu, ve které málo kdo krajinu objeví, lidskou krajinu vytvořenou uskupením těl, nebo třeba Land Art. Dále pak seznamuji čtenáře s krajinou mého rodného města, tedy městem Napajedla a okolím řeky Moravy. Právě podél řeky Moravy se nachází slepá ramena, která se stala tématem mé bakalářské práce. V další kapitole se zmiňuji o využití krajinářské fotografie v pedagogické praxi a na závěr přikládám svou praktickou část složenou z dvanácti fotografií.

Cílem bakalářské práce je blíže se seznámit s krajinářskou fotografií a především s abstrakcí a krajinným detailem. Zároveň bych chtěla poukázat na různorodost krajinářských fotografií. Přesto, že téma krajina je stejné, každý fotograf vidí krajinu jinak a také ji jinak zaznamenává. Krajinářskou fotografií se zabývá nespočet autorů, já jsem se však snažila vystihnout převážně ty autory, jejichž práce mě zaujala a nadchla.

1. Krajinářská fotografie

Jak uvádí P. Helbich (1996, s. 55) „*Snaha o to, abys zobrazil krajinu, znamená především krajinou putovat. Je třeba, abys naslouchal jejímu příběhu, neboť krajina je především vyprávěním. Jít krajinou zcela sám, to je především důležité.*“

Za krajinářskou fotografii považujeme rozsáhlé přírodní celky, polocelky a krajinné detaily. Do krajiny řadíme louky, lesy, hory, pole, vesnice, ale také jednotlivé stromy, kameny či stavby. Mezi krajinářskou fotografií můžeme také zařadit městskou krajinu vyfotografovanou jako celek, zajímavou část města, střed města, ale i detail, přes který se dostáváme k fotografii architektury. Detail je v krajině důležitým prvkem stejně jako slunce, které nám osvětluje krajinu a tím jí dodává odlišný tón či barevnost. Při fotografování krajiny je důležité zachytit originalitu krajiny, její zvláštnosti a charakteristické rysy.

1.1 Historie zobrazování krajiny

Již v dávných dobách člověk zachycoval svět kolem něj nejprve pomocí rytin a později začal malovat. Nejčastěji znázorňoval zvířata a jejich lov, který se odehrával v krajině, tu však ještě zachytit nedokázal. Až o pár desítek tisíc let se v římském císařství objevila první nástěnná krajinářská malba zobrazující idealizované krajinné prvky spojené s náboženskými motivy. V období renesance se již zobrazuje krajina jako samostatný motiv a od 16. století se stává plnohodnotným malířským oborem. Kresba krajiny se stává hlavním motivem malíře Albrechta Dürera, jenž oživuje krajinu lidmi, pracuje s detailem a tím dostává do svých obrazů hloubku a prostor. Perspektivní podání prostoru využívá převážně při zobrazování pohledů na město, jak už v podání maleb, tak i realistických rytin. Mezi další malíře krajin patří také Bruegel, který začínal malovat krajinu Alp, moře a později se zaměřil na zobrazování lidí konajících své zvyky na vesnické krajině. Malíř zachycující dramatické krajiny plné černých mraků se jmenuje Rembrandt a na sklonku života se stal krajinářem také Rubens. Barokně zdobené krajiny jsou dílem Cabaletta, které postupně přechází přes klasicistně elegantní, dokonalé, studené krajiny Nicolase Poussine či Clauda Lorraina až k romantismu. Romantici zdůrazňující fantazii později přechází k poetickému vidění realistické krajiny, jako např. Camille Corot zobrazující krajinu mizící v mlze a stříbřitou oblohu s mraky.

U nás ve stejné době, kdy byla vynalezena fotografie, maloval Antonín Mánes romantické krajiny stejně jako Josef Navrátil, který na svých obrazech zobrazuje krajinu plnou dramatických mraků a prosvítajícího slunce. Pro krajináře 2. poloviny 19. století je typická zářivější barevnost a dokonalá práce se světlem. Tyto prvky můžeme vidět u malířů Julia Mařáka nebo Antonína Chittussiho. Antonín Chittussi maloval emotivní krajinné celky často plné teskné nálady, jež inspirovaly nejen malíře, ale také fotografy.

Obrázek 1. Antonín Chittussi - Zimní krajina

V období moderního umění, o němž hovoříme od počátku impresionismu, maluje v Paříži známý Edouard Manet, jehož slavná Snídaně v trávě se stala vzorem pro nespočet fotografů. V té době, tedy v období impresionismu, vystavuje svůj neznámější obraz Claude Monet, obraz zobrazující východ slunce nad mořem s názvem Impression. V době postimpresionismu přichází Vincent van Gogh s posunem barevnosti a u Paula Gaugina můžeme vidět exotickou krajinu. Georges Seurat a Paul Signac přicházejí s novou technikou nazývanou pointilismus, při které vzniká obraz pomocí krátkých tahů štětcem a zároveň tak navazují na nové poznatky v optice. Obraz malovaný technikou pointilismu značně připomíná skladbu barev pomocí jednotlivých pixel, tedy princip vzniku digitální fotografie.

U nás v duchu impresionismu maluje Antonín Slavíček, jehož krajiny jsou plné slunce a barev, a o němž se traduje, že svými obrazy platil v hospodách. Nastává období expresionismu, kdy krajina přestává být konkrétní a vyjadřuje malířovy pocity. Z přírodních motivů vychází také sloh zvaný secese. Secese je typická pro ornamentálnost a zdobnost a proto v ní můžeme najít několik druhů listů, květů, větviček apod. Hlavním představitelem secese je Alfons Mucha, který proslul svými

secesními plakáty a také fotografoval. V období secese má fotografie blízko k malířství i grafice a díky tomu u nás vrcholí období ušlechtilých fotografických tisků. Nejznámější český představitel, který kromě portrétní tvorby fotografuje také krajinu, se jmenuje Rudolf Špillar. Ve 20. letech 20. století, v období konstruktivismu, si fotografie nachází vlastní cestu. Pro toto období je známý ruský fotograf Vladimír Rodčenko, který fotografuje městské části. U nás jsou to jména Jaroslav Rössler, Josef Funke a další.¹

1.2 Historie krajiny ve fotografii

Přelom dvacátých a třicátých let 19. století je typický pro zachycení obrazu pomocí světla. Dá se říct, že fotografie patří mezi objevy, které musely být vynalezeny. Historie nám dokládá řadu osob, které si činily nárok na vynález fotografie. Mezi hlavní objevitele patří francouzští vynálezci Joseph Nicéphore Niépce a Louis Jacques Mandé Daguerre, dále pak William Henry Fox Talbot.

Niépce se zabýval různými technickými vynálezy, nicméně později ho upoutala litografie. Jelikož nebyl výborný kreslíř, dostal myšlenku kopírovat kresby fotochemickou cestou přímo na litografický kámen potažený světlocitlivou látkou a poprvé se snažil zachytit obraz kamerou obscurou. V roce 1826 vznikla první úspěšná fotografie představující pohled z okna pracovny na nádvoří z Niépceova domu, jejíž expozice trvala osm hodin. Celému postupu dal jméno heliografie neboli sluneční kresba.

Obrázek 2. Joseph Nicéphore Niépce - Pohled z okna

¹ MYŠKA, M. *Fotografujeme krajinu*. 1.vyd. Brno: Computer press, 2005. s. 14 - 18

Koncem 20. let 19. století se Niépce zaměřil na zdokonalení snímků z camery obscury pod vlivem Daguerra. Ten je považován za nejznámějšího vynálezce fotografie, který už ve svých malířských začátcích měl zvláštní schopnosti v podání perspektivy a světelných efektů. Jeho zájem ho přivedl k vynálezu diorámatu a k daguerrotypii. Dioráma bylo zdokonalené panoráma, které vytvářelo neobvyklé efekty pomocí poloprůsvitného plátna a změnou osvětlení. Daguerre společně s Niépcem dosáhli úspěchu, když přišli v roce 1835 s objevem vyvolání latentního obrazu parami rtuti a o dva roky později pak s objevem ustalovače v kuchyňské soli. Cílem jejich pokusů bylo vytvořit fotochemickou cestou co nejdokonalejší iluzivní obraz. Právě díky vynálezu daguerrotypie, jež tvořila dokonalou iluzi, se tento záměr podařilo uskutečnit. Daguerre oznamuje vynález fotografie až v roce 1839. V tom samém roce také fotografuje pohled na Seinu a další městské krajiny.

I přesto, že se objevila spousta dalších vynálezců s jiným řešením fotografického procesu, jediný kdo mohl konkurovat Daguerrovu vynálezu, byl anglický badatel William Henry Fox Talbot, který přišel s tzv. kalotypií často nazývanou talbotypii. Výhodou talbotypie byla možnost zhotovit z každého snímku libovolný počet kopií. Talbot se zajímal o přírodní a humanitní vědy a také byl vášnivým cestovatelem. Krajinářská fotografie však datuje svůj nástup až ve 40. letech 19. Století. Již v roce 1844 Talbot, který objevil princip negativu a pozitivu, vydal první obrazovou publikaci *The Pencil of Nature* neboli *Tužka přírody*, ve které najdeme vlepěné jeho originální fotografie. Talbotův vynález i jeho nadšení pro fotografii bylo výsledkem jeho velkého zájmu. V roce 1851 přišel další Angličan Frededick Scott Archer, jenž vynalezl tzv. mokrý proces, neboli kolódiový, který fungoval na principu potírání desky viskózním roztokem a na něj nanášel chemikálie citlivé na světlo. Díky mokrému procesu vznikaly dokonalé kresby. Roku 1853 však vypukla krymská válka, která zaujala fotografa jménem Timothy H. O'Sullivan. Zajímal se o to, co válku provázelo, fotografoval zmrzačené lidi, zdevastované krajiny, ruiny domů apod.²

² ANDĚL, Jaroslav. *Myšlení o fotografii*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2012. s. 35, 38, 42

1.3 Fotografové krajiny v českých zemích

Fotografie měst a krajin se začínaly prodávat ve formě alb, ve kterých se nejčastěji nacházely fotky městských panoramat i jednotlivých historických staveb. Zpočátku si takto vydělávali zahraniční fotografové, později se však tento trend dostal i do českých zemí a František Fridrich vydal svá fotografická alba s názvem Nejkrásnější krajiny v Čechách a na Moravě. Fridrich tvořil fotografie jak portrétů, tak i městských zákoutí a přírody. Zabýval se místopisnou fotografií, která povzbuzovala jeho zájem o cestování, a později vydal také Pražské místopisné pohledy.³

V 70. letech 19. století přichází na řadu profesionální fotograf Jindřich Eckert, který fotografuje hrady, zámky, zříceniny a různé typy krajin převážně na území Šumavy a Krkonoš. Roku 1868 získal první významné zahraniční ocenění za snímky zničeného mostu u Neratovic a o pár let později vydal první soubor místopisných fotografií. Kromě toho vydal také soubor s názvem Krajinné obrazy z Čech fysonomicky a geologicky zajímavé, v němž představil 48 snímků české krajiny, které o tři roky později rozšířil na 148 fotografií. Eckert byl považován za zakladatele české krajinářské fotografie.

Obrázek 3. Jindřich Eckert - Černé jezero

³ MYŠKA, M. *Fotografujeme krajinu*. 1.vyd. Brno: Computer press, 2005. s. 19 - 20

Okolo roku 1890 vzniká fotografický směr Piktorialismus, který vychází z impresionismu. Piktorialisté pomocí fotografií zachycovali své pocity a nálady. V té době přichází éra fotografických výstav a salónů, kde fotografové vystavovali šedočerné fotografie, jež občas barvili na hnědo, modro a zeleno. Jedním z nejznámějších českých piktorialistů je Vladimír Jindřich Bufka, který fotografoval pražské motivy a publikoval krajiny v tehdejší největším obrazovém časopise Český svět. Na jeho fotografiích, jež vznikaly za šera i v noci, můžeme vidět přírodní snivé nálady, bouřlivé mraky, kontrast slunce a stínu. Bufka dosáhl skvělých, u nás dokonce ojedinělých, výsledků v autochromové fotografii, se kterou se seznámil přímo u jeho vynálezců v Lyonu. Přesto největším a světově známým fotografem byl František Drtikol, který se nejvíce proslavil tvorbou aktů a portrétů, ale pro nedostatek portrétních zakázek na počátku jeho éry, se zaměřil na fotografování mimo ateliér. Drtikol nafotil romanticky laděné krajiny i mimořádný soubor fotografií z příbramských dolů na stříbro.⁴

1.4 Moderní fotografie

Po první světové válce již končí éra piktorialismu a fotografové se vrací k realistické fotografii. V roce 1921 přijíždí z Ameriky, kde se právě začala prosazovat realistická fotografie, českoamerický lékař a fotograf Drahomír Josef Růžička. Růžička nejprve fotografuje krajinu, později je však považován za autora monumentální městské architektury. V roce 1925 Růžička poprvé pořádá v Praze svou samostatnou výstavu. Ve fotografii prosazuje využití světla a zachycení povrchu předmětů, zároveň odmítá dekorativismus a symbolismus. Realistická fotografie si u nás velmi rychle našla své zastánce. V krajinářské fotografii patřili mezi nejvýznamnější fotografy Josef Sudek, Jaromír Funke, Eugen Wiškovský a spousta dalších.

Josef Sudek začínal jako amatér, ale netrvalo dlouho a stal se součástí české moderní fotografie. Nejprve tvořil reklamní a portrétní fotografie na zakázku, později se ale věnoval volné tvorbě vycházející z jeho duše. Sudek fotografoval vše, co ho obklopovalo, co používal, co jedl. Fotografie vyplývající ze Sudkových nálad a pocitů jako by samy žily. Probleskují, září, chvějí se, zobrazují dobro, pravdu a krásu našeho světa.

⁴ SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c.k. fotografií*. Praha: Grada, 2001. s. 102, 218, 226

Na stejném principu vznikaly i jeho fotografie na téma Zahrady, Vzpomínky, Labyrinty apod. Sudek však nejčastěji fotografoval Prahu. V roce 1959 vznikla Praha panoramatická, Sudkova nejslavnější a také jedna z nejznámějších fotografických knih vůbec. Ve stejném roce již fotografoval krajinu na Mostecku, která pro něj byla jako dělaná, protože v sobě ukrývala něco smutného. Pro Sudka jsou typické panoramatické fotografie zachycené velkoformátovými kamerami, fotografie o čase, o světě, který dnes již z velké části neexistuje. Panoramata Mostecká jsou obrazem ničení a smrti, jež můžeme vidět v knize s názvem Smutná krajina.⁵

Obrázek 4. Josef Sudek - Tůň

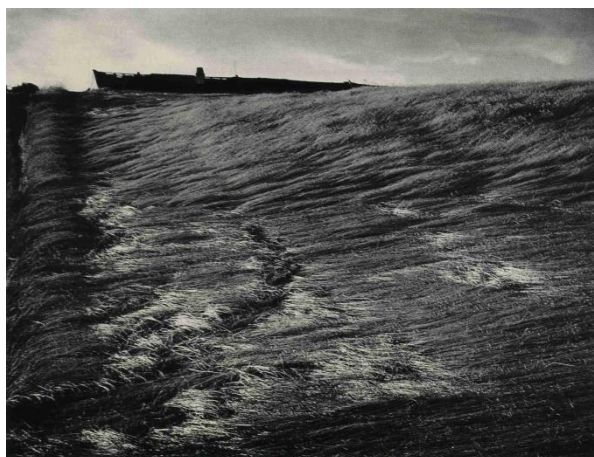
Jaromír Funke se stal prvním velkým představitelem moderní československé fotografie. Dodal fotografii odvahu k experimentu, kterou česká fotografie potřebovala. Tvořil nápadité a emotivní fotografie pod vlivem avantgardní moderny, fotografie zobrazující neklid, hledání, proměnu a vývoj. Významným fotografem je také Eugen Wiškovský, jehož tvorba byla zvláště specifická. „*Na diváka má fotografie působiti dojmem zcela specifickým, jehož hlavní psychologickou složkou jest překvapení.*“ Tato slova vystihující jeho tvorbu pronesl sám Wiškovský. Dříve byly námětem jeho tvorby strojové výrobky, které Wiškovský fotografoval buď samostatně, nebo jako série jednoho výrobku. Od průmyslových motivů se postupně dostával ke krajinným, které však připomínaly jiný předmět, než Wiškovský skutečně fotografoval. Například na jeho fotografii pole vidíme rozbouřené moře. Tuto fotografii nejprve nazval Obilí, později ji přejmenoval na Katastrofu.⁶

⁵ SUDEK, Josef. *Smutná krajina: severozápadní Čechy 1957-1982 = Sad landscape : Northwest Bohemia 1957-1982*. 2. vyd. Praha: KANT, 2004

ANDĚL, Jaroslav. *Myšlení o fotografii*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2012. s. 418

**Obrázek 5. Eugen Wiškovský
- Měsíční krajina**

Obrázek 6. Eugen Wiškovský - Katastrofa

Mezi americké fotografy tvořící moderní fotografii patří především Edward Weston, který se stal nejvýznamnějším představitelem moderní fotografie díky prostým námětům, ostrým snímkům, citlivosti tvaru a světla, a co nejpřesnějšímu zachycení skutečnosti. Jeho tvorba sahá přes krajiny, akty a portréty až po detailní zobrazení přírody a civilizace. Weston posedlý přírodou zachycuje co nejpřesněji texturu a strukturu předmětů a tím se stávají jeho fotografie spíše abstraktní. Jako reakce na Westonovu tvorbu vzniká roku 1932 Skupina f/64 jejíž název je odvozen od maximálního clonového čísla, které mladí fotografové skupiny používali stejně jako Edward Weston. K nejznámějším fotografům této skupiny patřil kromě Westona Ansel Adams. Adamsovy fotografie jsou plné dramatických nálad a citů, a nekonečným množstvím polotónů od bílé po černou. Adams je převážně krajinářem a dokonale zachycuje krajinu v každém detailu a to především v Yosemiteckém údolí, které ho okouzilo svou krásou. Dokonalé fotografie vznikají díky jeho trpělivosti vyčkat na východ a západ slunce, na první večerní stín či na dramatické uspořádání mraků, skrze které proniká slunce.⁷

⁷MRÁZKOVÁ, Daniela. *Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostředním životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývoj. okamžiků*. Praha: Mladá fronta, 1985. s. 37

1.5 Krajinářská fotografie od 2. poloviny 20. století po současnost

Po 2. světové válce se fotografové věnují především městské krajině. Nejvýznamnějším fotografem v českých zemích, jenž fotografoval městská průmyslová předměstí, byl Miroslav Hák. Zachycoval městské symboly a tím tvořil zjednodušené krajinné fotografie. Na Moravě a Slovensku fotografoje krajiny Karel Otto Hrubý. Za zmínku stojí také slovenský fotograf tvořící ucelené cykly fotografií, a jenž fotografoje krajinu a v ní člověka, Martin Martinček. Dále to jsou pak krajináři Miroslav Hauner a Vladimír Kozlík. Od šedesátých let minulého století vzniká nová fotografická technika, objevují se nové prvky, jako je např. změna perspektivy, nové vidění ovlivněné širokoúhlými objektivy, díky kterým vznikají panoramatické fotografie apod. Tyto tendence vidění se přenáší do malířství a díky dokonale přesným zachycením reality vzniká styl zvaný hyperrealismus. V osmdesátých letech minulého století vznikl projekt a později i stejnojmenná kniha, která však byla vydána až v roce 1999, s názvem *Letem českým světem* od skupiny fotografů v čele s Jaroslavem Bártou, jenž fotografovali měnící se krajinu během jednoho století. Fotografové Zdeněk Helfert, Daniela Horníčková a Ivan Lutter se snažili vyhledat místa na fotografiích a znovu je vyfotografovat pod stejným úhlem pohledu, ve stejné roční období i za stejného počasí a osvětlení. Tento ojedinělý projekt byl dokonce i prezentován na výstavě. Dnešní fotografie se stala také součástí intermediální tvorby, v níž spousta výtvarníků využívá fotografie jako součást svého díla.⁸

Obrázek 7. Karel Otto Hrubý - Krajina na Jižní Moravě

⁸ MYŠKA, M. *Fotografujeme krajinu*. 1.vyd. Brno: Computer press, 2005. s. 22 - 23

1.6 Abstraktní a smyšlené krajiny

Abstraktní neboli abstrahovaná krajina je pravým opakem realistické krajiny, kdy má fotograf možnost se svobodně vyjádřit. Hlavním motivem jsou tedy fotografovy představy a fantazie. U abstraktní krajiny není důležité sdělovat místo vzniku fotografie. Abstraktní krajina nemá přesvědčovat diváka o kráse, jejím úkolem je vyvolat pocity a zamyslet se nad osudem krajiny, vybavit si vzpomínky spjaté s krajinou. Abstraktní krajina může být i rozostřená. Dokonce i abstraktní krajina vytvořená člověkem je považována za krajinu, v té chvíli mluvíme o land artu, nebo také o instalacích v krajině. Vhodné náměty pro abstrakci najdeme především v nezajímavých, pustých krajinách. Mezi fotografie krajinné abstrakce patří Antonín Hinšt, pro jehož fotografie je nejdůležitější myšlenka, která na snímcích nikdy nechybí, Pavel Brunclík, na jehož

Obrázek 8. Vilém Reichmann -
Z cyklu *Metamorfózy*

fotografiích dominuje jednoduchost tvaru, tajemství světla, barevnost a struktura dovedená až do abstrakce. Dále pak Milan Sirkovský, Josef Němčík, Jan Pikous a Fedor Gabčan, který se řadí mezi všestranně zaměřené fotografy zabývající se portréty a dokumentární fotografií, později si však oblíbil ostravskou krajinu. Smyšlená krajina je oproti abstraktní krajině více popisná. Nepopisuje však krajinu, kterou všichni známe, ale krajinu, kterou si fotograf vymyslel, jež je ukotvena v představách a fantazii. Smyšlené krajiny můžeme vidět u autorů jako je např. již zmiňovaný Karel Otto Hrubý, jenž zachycoval zvlněné krajiny Moravy do černobílých fotografií, nebo Miroslav Matoušek. Krajinu tvoří také krajinný detail. Je to vybraná část krajiny, zátiší nalezené v krajině, nebo také jednotný prvek, který je pro fotografa zajímavý. Fotograf si často vybírá tzv. hezké části krajiny a při jejich fotografování dbá na precizní práci se světlem a hloubkou ostrosti. Za nejvýznamnějšího fotografa krajinářského detailu považujeme Viléma Reichmanna. Reichmann je známý hlavně díky jeho makrofotografiím abstraktních krajin. Proslavil se svými černobílými fotografiemi překvapivých a neobvyklých záběrů uskupených do několika cyklů jako např. *Dvojice*, *Metamorfózy*, *Raněné město* apod.⁹

⁹ HINŠT, Antonín a Karel Otto HRUBÝ. *Krajinářská fotografie*. Praha: Orbis, 1974. s. 130

1.7 Imaginární krajina

Imaginární neboli imaginativní námět se objevuje jak ve výtvarném umění, tak i ve fotografii. Imaginární krajiny vznikají v naší fantazii a odpovídají tomu, jak vnímáme krajinu. Krajinné detaily se tak díky naší fantazii přetváří na fantaskní krajiny a my místo pokroucených stromů vidíme skřítky, v šustí kukuřice zase čarodějnice. Odhozené odpadky spojené s větvemi spadlých stromů nám připomínají neznámé bytosti. Zbytky stromů, rozpraskané kmeny a balvany vnímá fotograf např. jako vesmírná tělesa. Imaginárně laděné krajiny tvořil Miloš Koreček technikou zvětšování fotografických desek.¹⁰

1.8 Land Art

Land Art je úzce spjatý s přírodou, do které člověk zasahuje a vytváří tak umělecké dílo. Umělci používají různé přírodní materiály jako třeba listí, větve stromů, kámen apod., které různě sestavují a tím tvoří krajinný obraz či objekt. Díla však byla vystavena změně počasí a tak docházelo k erozím, které jim dodávaly nový vzhled. V českých zemích tvořil Land Artová díla, umělec a fotograf krajin, Jan Pohribný. Pohribný je známý především jeho malbou světlem. Při fotografování využívá dlouhých expozicí, při nichž osvětluje fotografované krajinné či architektonické objekty. Za jeho

Obrázek 9. Jan Pohribný - Zářič pozitivních energií

nejkomplikovanější fotografii považuje sám autor fotografii nazvanou Zářič pozitivních energií.¹¹ Díla inspirovaná Land Artem tvořil také Ivan Kafka. Toužil být součástí přírody a odpoutal se od ateliérů a výstavních síní. Popírá věčnost a trvalost díla, kombinuje Land Art s minimalismem a konceptuálním uměním. Mnohdy Kafka čekával na ideální podmínky k vytvoření svých děl. Mezi jeho díla patří Větrné kresby a také cyklus sedmi Lesních koberců pro náhodné houbaře. Cyklus Lesních koberců tvořil Kafka sedm let vždy na stejném místě a ve stejném formátu, jelikož byly tvořeny z listí a podléhaly přírodním podmínkám.¹²

¹⁰ MYŠKA, M. *Fotografujeme krajinu*. 1. vyd. Brno: Computer press, 2005. s. 152

¹¹ POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. s. 187

¹² KAFKA, Ivan. *Ivan Kafka: 1975-2005 : [realizace pro krajinu, prostor a město]*. Praha: Art-D, c2006. s. 44, 46

1.9 Lidská krajina

Zobrazování těla patří mezi nejstarší artefakty jak už v podobě sochy, rytiny či kresby. Dříve bylo nahé tělo běžně zobrazováno malíři, a proto jsou díla nazývána např. zrození, koupel apod. Fotografie nahého těla většina z nás zná pod pojmem akt, tyto akty nám v seskupení a různých polohách připomínají krajinu. Hlavním představitelem tzv. lidské krajiny je bezpochyby Roman Sejkot. Jeho akty nejčastěji ženského těla vynikají tvarovostí a jednoduchostí. Tělo ženy fotografuje v různých polohách, nejčastěji ho formuluje do různých symbolů a díky jeho nasvětlení vzniká silueta. Sejkot žije fotografií a díky ní sděluje svoje představy. Roman Sejkot řekl: „*Žena je nejkrásnější jazyk s mnoha dialekty. Je mi k dispozici a já jsem za to vděčný.*“¹³ Dalším fotografem, jenž pracuje s ženským tělem, je již zmiňovaný Miroslav Bílek. Bílek však nepracuje přímo s lidskou krajinou, ale využívá ženského těla při kompozici v krajině.

Obrázek 10. Roman Sejkot

1.10 Romantická krajina

Ztvárnit romantickou krajinu je mnohem těžší, než ztvárnit jakoukoliv jinou krajinu. Z fotografie musí sálat klid, který si žádá bezvětří především při fotografování vody. Na vytvoření romantické krajiny musí být také vhodná denní doba a světelné podmínky. Pro romantickou krajinu jsou typické těžké mraky, kterými pronikají sluneční paprsky, počasí před bouřkou, pokroucené stromy, ale i plochá, nudná krajina může působit romanticky.¹⁴

¹³ HRUŠKA, Martin, ed. *Roman Sejkot: Who Man*. [Cheb: Galerie 4, 1996]. 1 složený list.

¹⁴ HINŠT, Antonín a Karel Otto HRUBÝ. *Krajinářská fotografie*. Praha: Orbis, 1974. S 107

2. Krajina Napajedel

Na území střední Moravy uvnitř karpatského pohoří mezi Hornomoravským a Dolnomoravským úvalem se nachází významné historické město Napajedla. Městem protéká řeka Morava, která je sevřena do údolí a díky jemuž nese název Napajedelská brána. Území střední Moravy, v němž se Napajedla nachází, tvoří poměrně velkou oblast okolo řeky Moravy. Morava v úseku Napajedel teče rovnoměrně ve svých korytech, bývá často zakalená a plná naplavenin. Vrátime-li se o pět tisíc let zpět, těžko bychom poznávali krajinu Napajedel. Nejobtížnější by bylo poznat právě místo v okolí řeky Moravy, které bylo v tu dobu porostlé hustými lesy a křovinami. Morava byla rozbouřená a nezkrotná a vytvářela spoustu meandrů a smyček. Byla to oblast plná divokých lesů a močálů. Postupem času byly lesy vykáceny kvůli rozvoji zemědělství.

2.1 Slepá ramena

Počátkem 20. let vznikly na řece velké změny, řeka byla napříměna a odřízly se od ní boční zákruty, ze kterých vznikla slepá ramena. Velká většina slepých ramen byla zasypána a do dnešních dní se uchovala jen některá z nich. Slepá ramena, která se

Obrázek 11. Vlastní tvorba

zachovala, se stala nejzajímavějším přírodním útvarem Napajedel a jejich blízkého okolí. Od Otrokovic přes Napajedla až po Spytihněv se nachází podél řeky Moravy pět slepých ramen, z nichž pouze dvě leží v oblasti Napajedel. Jedná se o slepá ramena s názvy Hejný neboli Stará Morava, jak ji většina obyvatel Napajedel nazývá a slepé rameno Pěnné dnes známé jako Pahrbek. Slepé rameno Hejný je v dnešní době využíváno převážně rybáři. Všechna tato ramena se nachází na polích či loukách, až na rameno Pahrbek, které je z části využíváno jako rekreační středisko a velká část jeho okolí je zastavěna, nebo využívána jako pláž. Dříve totiž sloužilo Pěnné jako přírodní koupaliště, dnes již tomu tak není a proto slouží jako domov spoustě druhů živočichů a rostlin. Díky klidným stojatým vodám se zde daří rostlinám, jako je např. kotvice plovoucí, stulík žlutý, vod'anka žabí, rdest kadeřavý, vzácný kosatec žlutý a spousta dalších. Podél slepých ramen se nachází i

velké množství stromů a keřů. Jsou to např. olše lepkavá, topol bílý, vrba bílá, babyka obecný, bez černý apod. Nachází se zde také velké množství živočichů. Ne však každého živočicha se nám podaří spatřit. Žije zde např. škeble rybničná, pijavka koňská, několik druhů vážek a žab, z ryb je to např. jeseter nebo candát, z ptáků zas racek nebo orlovec.¹⁵

2.2 Napajedla, krajina mého domova

„Krajinu, kterou prožíváme jako nezaměnitelný znak naší vlasti a kterou milujeme, bychom měli stále zřetelněji vnímat jako nezaměnitelnou součást a ukázkou celkového zázraku přírody, součást stejně nezaměnitelnou, jak nezaměnitelné jsou četné jiné krajiny.“ (V. Havel, 1997, s. 7)¹⁶

Napajedla jsou místem, kde jsem vyrůstala a žila, a tak se stala mým domovem. Tak jako mnoho fotografů, a nejen jich, se vrací zpátky do své vlasti, aby si oživilí své vzpomínky z mládí či dětství a zachytili tak pro ně zajímavá a jim dobře známá místa, tak i já jsem se rozhodla vrátit se zpátky do svého rodného města. Konkrétně do krajiny Napajedel. Krajinu v mém rodném městě jsem vždy vnímala jako úplně obyčejnou. Nikdy jsem se nesoustředila na detaily, které v sobě krajina ukrývá, vždy jsem jen krajinou procházela a vnímala ji jako celek. Právě tyto celky jsem nejprve fotografovala. Snažila jsem se zachytit zajímavé celky na mých oblíbených místech, ale pořád jsem s fotografiemi nebyla spokojená, a tak jsem se zaměřila na krajinný detail. Pro zachycení detailů v krajině jsem si zvolila zajímavé místo, řekla bych i možná nejzajímavější místo co se týče krajiny Napajedelska, a to okolí slepých ramen. Slepá ramena, mluvíme-li o krajině, jsou dominantou Napajedel a jeho okolí. Při obcházení slepých ramen jsem se snažila zachytit to nejzajímavější. Ani jsem netušila, kolik krásy v sobě ukrývají. Na první pohled vypadají obyčejně, ale při použití fotoaparátu, pootočení polarizačního filtru a vybrání nějakého zajímavého polocelku nebo detailu, vznikne dle mého názoru podařená fotografie. V ten moment se obyčejné kusy dřeva

¹⁵ CEKOTA, Vojtěch et al. *Napajedla: příroda, dějiny, kultura*. Napajedla: Město Napajedla, 1998. s. 9, 32

DEJMALOVÁ, Kateřina. *Tvář naší země - krajina domova*. Vyd. 1. Lomnice nad Popelkou: Studio JB, 2001. s. 7

plovoucí na hladině promění v krokodýly, větve trčící z vody zase v ptáky a dva stromy u hladiny jako by se objímaly a tvořily tak milenecký pár. To vše je možné vidět v okolí slepých ramen, když se pořádně zadíváte a využijete svou fantazii. Já jsem ji využila a nafotila tak spoustu fotografií v různou denní dobu, za různého počasí a z různých míst podél slepých ramen. A tak vznikly snímky, na kterých byla jednou klidná voda, jindy zas plná vlnek, jednou svítlo slunce a po druhé zas bylo zataženo.

Obrázek 12. Vlastní tvorba

3. Využití v pedagogické praxi

V dnešní době je fotografie a s ní spojené fotografování na denním pořádku každého člověka. Většina lidí má svůj vlastní digitální fotoaparát nebo mobilní telefon, ve kterém je fotoaparát zabudovaný. Fotografování se stalo dnešním trendem hlavně u teenagerů, kteří se vystavují fotoaparátu téměř každý den. Toho, že každý žák druhého stupně základní školy vlastní mobilní telefon s fotoaparátem, bych chtěla využít právě v pedagogické praxi, konkrétně ve výtvarné výchově. Jelikož jsem si vybrala jako téma své bakalářské práce krajinářskou fotografii, chtěla bych žákům přiblížit, co to vlastně krajinářská fotografie je. Úkolem žáků by bylo zachytit nějaký zajímavý detail v krajině při společné procházce po okolí. Množství fotografií není nijak omezeno. Do příští hodiny však mají žáci za úkol vybrat ze všech fotografií dvě nejpovedenější, které si vytisknou, a o kterých nám sdělí pár vět, např. co je na fotografiích, kde byly pořízeny apod. Poté, co představí všichni žáci své fotografie, bude jejich úkolem paspartovat je na jeden formát, který na závěr vyvěsí na chodbu školy a tím utvoří společnou výstavu krajinářských fotografií.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažila vytvořit cyklus dvanácti fotografií na téma artefakty slepých ramen. Jedná se o krajinářskou fotografii, kterou se zabývám jak v teoretické, tak i v praktické části. Mým cílem bylo zachytit co nejzajímavější detaily, které zdobí slepá ramena a jejich okolí. Procházela jsem podél ramen v mém rodném městě a snažila se vyfotografovat vše, co mě zaujalo. Z těch všech fotografií jsem vybrala dvanáct nejzajímavějších, které nám ukazují krajinu z jiného úhlu pohledu, jedná se o pohled spíše abstraktní. Jde tedy převážně o fantazii jak fotografa, tak diváka, jakým stylem bude na fotografii nahlížet a co v nich objeví.

Ze začátku jsem se zaměřila spíše na praktickou část, na kterou jsem navázala, a tak vznikla část teoretická. V teoretické části se nejprve zabývám historií a vznikem krajinářské fotografie. Uvádím zde několik autorů zabývajících se právě krajinářskou fotografií. Spolu s autory vkládám do své práce také některá jejich díla. Při vyhledávání autorů a jejich děl jsem zjistila, že některé fotografie se velmi podobají těm mým.

Pro mou bakalářskou práci jsem objevila celkem velké množství literatury, jež se zabývá krajinářskou fotografií, a ze které jsem také vycházela. Dále pak uvádím seznam obrázků a nakonec využití krajinářské fotografie v pedagogické praxi.

Díky této bakalářské práci se mi změnil pohled na krajinu, kterou již nevnímám jako celek, ale hledám v ní to nejzajímavější a nejkrásnější.

Seznam použité literatury

1. MYŠKA, Miroslav. *Fotografujeme krajinu*. Brno: Computer Press, 2005. Edice digitální fotografie. ISBN 80-251-0890-2.
2. ANDĚL, Jaroslav. *Myšlení o fotografii*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2012. ISBN 978-80-7331-235-0.
3. SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c.k. fotografů*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-9044-0.
4. SUDEK, Josef. *Smutná krajina: severozápadní Čechy 1957-1982 = Sad landscape : Northwest Bohemia 1957-1982*. 2. vyd. Praha: KANT, 2004. ISBN 80-86217-81-7.
5. MRÁZKOVÁ, Daniela. *Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostředním životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývoj. okamžiků*. Praha: Mladá fronta, 1985. Máj (Mladá fronta).
6. HINŠT, Antonín a Karel Otto HRUBÝ. *Krajinářská fotografie*. Praha: Orbis, 1974. Knihovna fotografie (Orbis).
7. POHRIBNÝ, Jan. *Kreativní světlo ve fotografii*. Brno: Zoner Press, 2011. Encyklopedie - grafika a fotografie. ISBN 978-80-7413-143-1.
8. KAFKA, Ivan. *Ivan Kafka 1975-2005: [realizace pro krajinu, prostor a město = Realisationen für Landschaft, Raum und Stadt*. Praha: Art D - Grafický ateliér Černý, c2006. ISBN 80-902892-9-0.
9. HRUŠKA, Martin, ed. *Roman Sejkot: Who Man*. [Cheb: Galerie 4, 1996]. 1 složený list.
10. CEKOTA, Vojtěch et al. *Napajedla: příroda, dějiny, kultura*. Napajedla: Město Napajedla, 1998. 232 s., obr. příl.
11. DEJMALOVÁ, Kateřina. *Tvář naší země - krajina domova*. Vyd. 1. Lomnice nad Popelkou: Studio JB, 2001. 229 s. ISBN 80-900903-8-9.

Seznam obrázků

Obrázek 1. Antonín Chittussi - Zimní krajina	7
Obrázek 2. Joseph Nicéphore Niépce - Pohled z okna.....	8
Obrázek 3. Jindřich Eckert - Černé jezero.....	10
Obrázek 4. Josef Sudek - Tůň.....	12
Obrázek 5. Eugen Wiškovský - Měsíční krajina	13
Obrázek 6. Eugen Wiškovský - Katastrofa	13
Obrázek 7. Karel Otto Hrubý - Krajina na Jižní Moravě	14
Obrázek 8. Vilém Reichmann - Z cyklu Metamorfózy	15
Obrázek 9. Jan Pohribný - Zářič pozitivních energií.....	16
Obrázek 10. Roman Sejkot	17
Obrázek 11. Vlastní tvorba	18
Obrázek 12. Vlastní tvorba	20

Seznam příloh

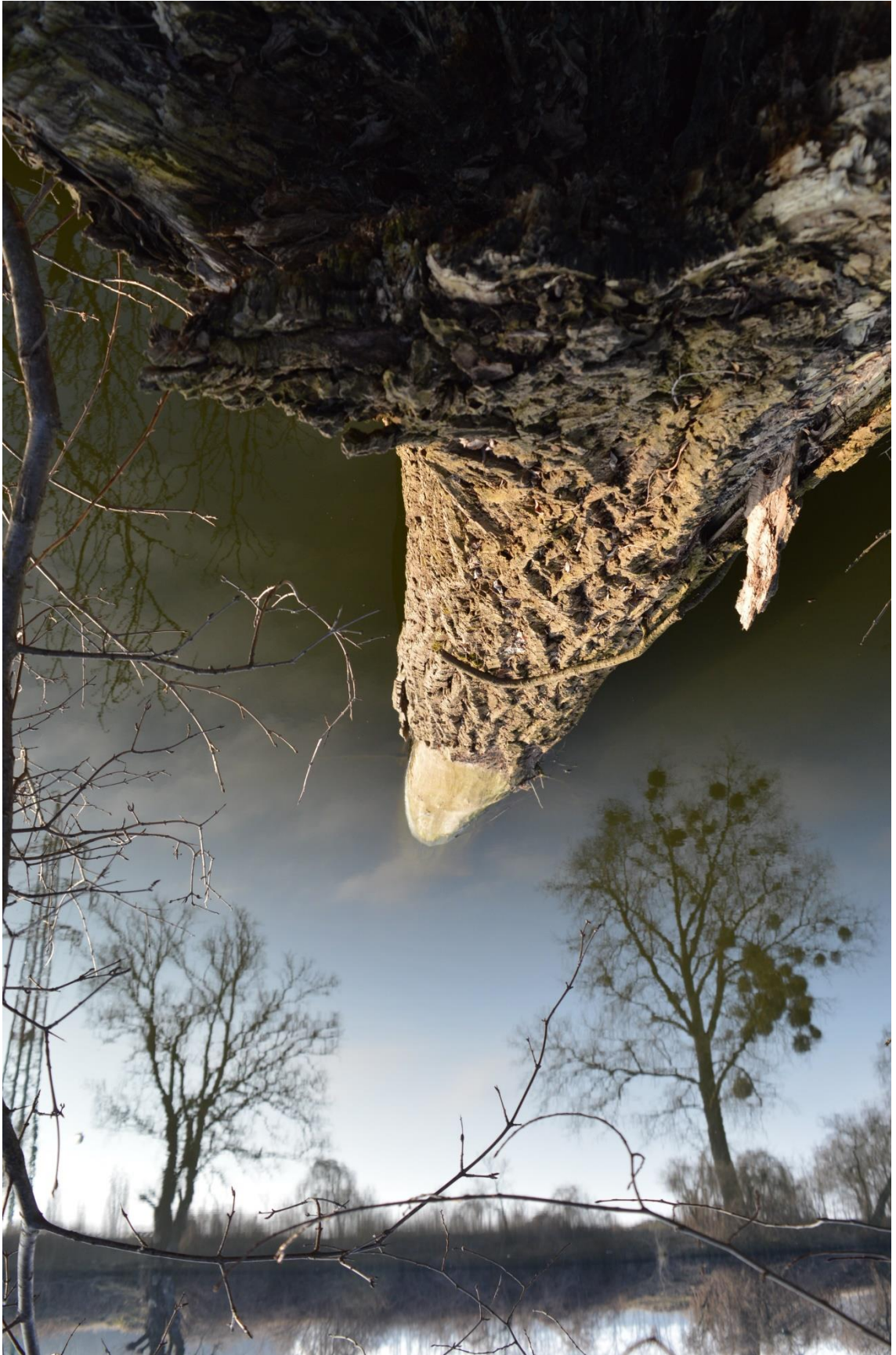
Příloha: Fotografie – Artefakty slepých ramen

Příloha: Fotografie – Artefakty slepých ramen

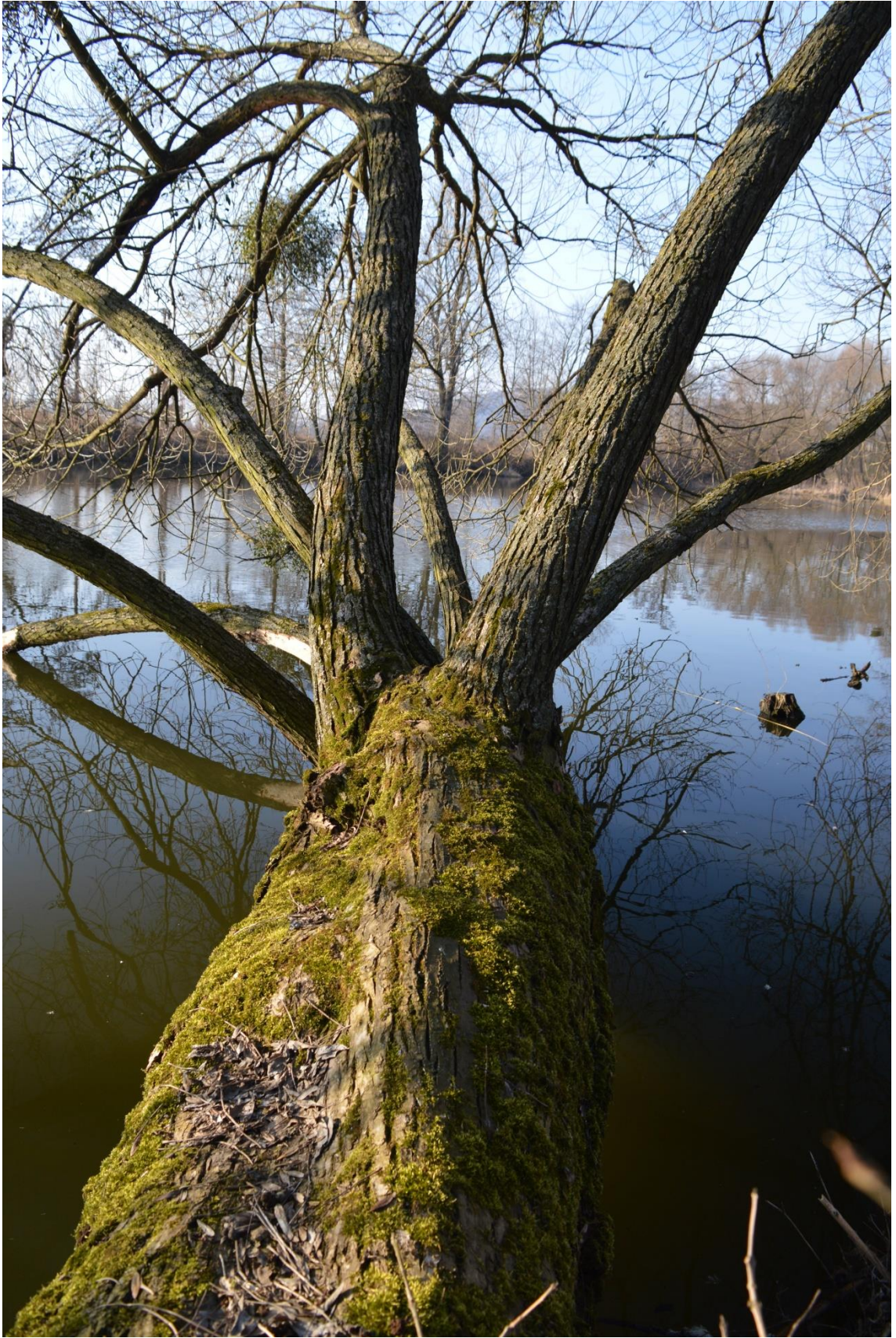

Anotace

Jméno a příjmení:	Gabriela Pátková
Katedra nebo ústav:	Katedra výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	Ing. Petr Zatloukal
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Artefakty slepých ramen
Název práce v angličtině:	Artefacts of Billabongs
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na krajinářskou fotografii. Je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou část. V teoretické části popisují historii krajinářské fotografie, současnou krajinářskou fotografii, autory zabývající se krajinářskou fotografií, krajinu mého rodného města a využití krajinářské fotografie v pedagogické praxi. V praktické části najdeme dvanáct fotografií s artefakty slepých ramen.
Klíčová slova:	Krajina, fotografie, krajinářská fotografie, krajináři, fotografové, abstraktní krajina, vývoj
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis is focused on a landscape photography. It is divided into two parts, practical part and theoretical part. In the theoretical part I describe a history of the landscape photography, nowadays landscape photography, authors that deal with the landscape photography, a landscape of my hometown and a use of the landscape photography in a pedagogical internship. In a practical part we can find twelve photographs with artefacts of billabongs.
Klíčová slova v angličtině:	Landscape, Photography, Landscape Photography, Landscape Photographers, Photographers, Abstract Landscape, Development
Rozsah práce:	17
Jazyk práce:	Česky